

Chateau d'eau de Kitona construit par nous

Leading EUSEC

JOHAN DE LAERE

Kolonel staffbrevethouder Johan De Laere heeft als officier van het Pantserwapen een gevarieerde loopbaan achter de rug. Na zijn opleiding aan de Koninklijke Militaire School (KMS) startte zijn carrière in 1984 in Duitsland. Sindsdien heeft hij meerdere nationale en internationale hogere vormingen gevolgd, les gegeven in operaties aan het Koninklijk Hoger Instituut voor Defensie (KHID), als G2 (stafofficier verantwoordelijk voor de veiligheid en de inlichtingen) van de Landcomponent de Recce-eenheden (verkenning) helpen omvormen tot ISTAR-eenheden (afkorting van “*intelligence, surveillance, target acquisition and reconnaissance*”) en als eerste de functie G7 (stafofficier verantwoordelijk voor de training) gestalte gegeven in het Eurocorps. Drie jaar lang leidde hij de divisie Plans bij het stafdepartement Operaties en Training (ACOS Ops & Trg). Na een jaar dienst op het NAVO-hoofdkwartier in Brussel als adjunct van de militaire vertegenwoordiger bij het Militair Comité, werd hij benoemd tot hoofd van de missie EUSEC voor de duur van een jaar. Operaties zijn zijn roeping.

À la tête d'une des plus anciennes missions de Politique de sécurité et de défense commune (PSDC) de l'Union européenne, le colonel Johan De Laere fait le bilan de onze années de présence dans le domaine de la réforme du secteur de sécurité. Pour la Défense, les efforts ont porté sur trois axes : le cadre législatif, la bonne gouvernance dans l'administration et la réactivation des écoles militaires.

À la fin de son mandat, l'EUSEC passera le flambeau à une organisation contractée par l'UE qui, à l'exception de l'École d'administration, ne s'occupera plus des écoles militaires.

L'auteur plaide pour le maintien de l'appui européen aux écoles militaires en vue de la consolidation des acquis, selon une formule qui pourrait être différente d'une mission PSDC visant plutôt des situations de crise.

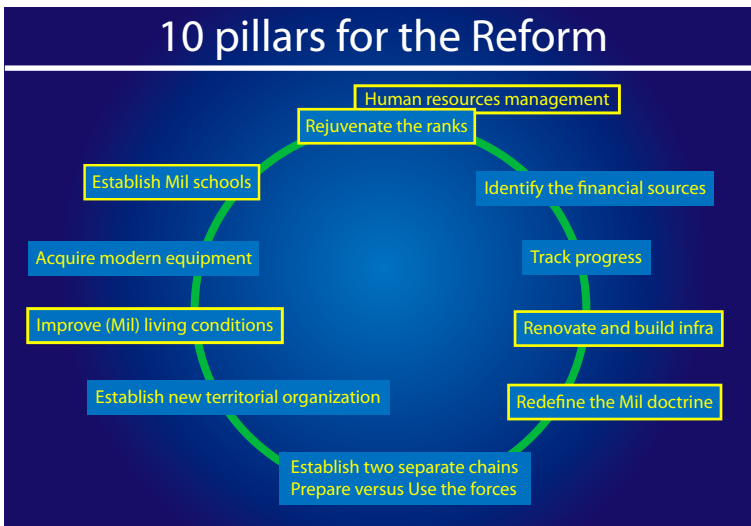

Afrika en Congo in het bijzonder hebben altijd een speciale plaats ingenomen in onze buitenlandse politiek en bijgevolg in het beleid van Defensie. Ook Europa is al meerdere jaren actief in Congo. De laatste tien jaar wordt het overgrote deel van de nationale en Europese inspanningen op het gebied van de Defence Diplomacy met onze ex-kolonie gecatalogeerd onder de noemer “*security sector reform*” (SSR, Engels voor “hervorming van de veiligheidssector”). Het is een vaag verzamelbegrip voor alle activiteiten, al dan niet met internationale steun, om de strijdkrachten, de politie en ook het juridische apparaat van een land in ontwikkeling te begeleiden in hun werking en investeringen. De bedoeling is hen zo efficiënter en betrouwbaarder te maken. Deze begeleiding gebeurt in de vorm van een partnerschap en volgt een langetermijnvisie. De EUSEC DRC (Engels voor “*European Security Mission in the Democratic Republic of the Congo*”), zorgt sinds 2005 ervoor dat haar activiteiten die zich concentreren op de strijdkrachten, perfect passen in dit kader en in overleg met de Congolese partners gestuurd worden. Sedert 1 juli is het de eerste keer sinds haar oprichting dat een Belg de fakkel van deze missie heeft overgenomen, en dit als vijfde chef in de rij. Hij is verantwoordelijk voor het laatste mandaat van deze missie. Ik heb het hierbij over mezelf. Wat hierna volgt is mijn persoonlijke analyse na zes maanden uitvoering van een delicate opdracht.

In de Tweede Congolese Oorlog (1998-2002) slaagden Oeganda en Rwanda er niet in om hun succes van de eerste oorlog te herhalen, waarbij het Congolese regime ten val werd gebracht en een machtshebber van hun keuze werd geïnstalleerd door de interventie van Angola, Zimbabwe en Namibië. In februari 2001 gooien Oeganda en Rwanda de handdoek in de ring en ondertekenen ze een akkoord met Joseph Kabila, die ondertussen zijn vermoorde vader heeft opgevolgd als tijdelijk president. In april arriveren de eerste MONUC-troepen (*Mission de l'Organisation des Nations Unies en République Démocratique du Congo*) in Congo. In januari 2002 komt het echter opnieuw tot uitbarstingen van geweld in het oosten. Uiteindelijk wordt opnieuw een akkoord ondertekend in februari 2002 en gaat Joseph Kabila de macht delen met twee verzetsheren. Op 15 februari 2002 begint de Intercongolese dialoog in Pretoria en in april 2003 leidt dit tot een vredesakkoord. Het blijft echter vooral onrustig in het oosten. Presidentsverkiezingen worden gepland in 2006. Het is tijdens deze interimperiode (2003-2006) dat heel wat internationale actoren beslissen om het vredesproces met de daaraan verbonden hervormingen te steunen in de aanloop naar de presidentsverkiezingen van 2006. MONUC verhoogt haar aanwezigheid. De EU start in 2005 met EUPOL (die het gedeelte “politie” van de SSR voor haar rekening neemt) en enkele maanden later met EUSEC. Er komt ook een speciale operatie, EUFOR RD Congo, die moet helpen de verkiezingen in veilige omstandigheden te laten verlopen.

In 2005 gaat EUSEC van start met de intentie de vorming van de achttien nieuwe, geïntegreerde brigades te steunen. Het was de bedoeling de ex-rebellen geografisch en kwantitatief samen te voegen met het Congolese leger en met deze “mix” nieuwe eenheden te vormen. Uiteindelijk werden zes brigades gevormd, waarvan er slechts twee werden uitgerust. Dit was dus geen groot succes. EUSEC verlegde dus al snel zijn hoofdkrachtinspanning naar het domein van de paraatstelling en stelde drie pijlers voorop: een pijler strategisch advies op het niveau van de minister en de stafchef van de Congolese strijdkrachten (FARDC) en de bijhorende diensten, een pijler consolidatie (lees: modernisering) van de administratie van de FARDC en een pijler steun aan de militaire vorming en scholen.

De strategische pijler beoogde vanaf het begin te helpen bij de opmaak van de ordonnanties, wetten en richtlijnen die gestalte dienden te geven aan de hervormingen. De hervormingen spitsten zich vooral toe op de organisatie en de opdracht van de FARDC, het materieel, de militaire doctrine, het voorzien van een paraatstellingsketen, de vernieuwing van de infrastructuur en de leefomstandigheden, het personeelsbeheer, de militaire vorming een nieuw leven inblazen. Het is vooral aan de laatste vier domeinen dat EUSEC zich gedurende elf jaar heeft gewijd.

De pijler consolidatie van de administratie had waarschijnlijk bij aanvang de moeilijkste opdracht. Het aantal manschappen van de FARDC was nergens nominatief beschreven. Men begon dus met een registratie van de militairen in alle eenheden. Om de telling te kunnen gebruiken als beheermiddel maakte

men een personeelsdatabase, biometriseerde men de militairen en kregen die een ZETES-identiteitskaart¹ waarmee ze later een bankrekening konden openen. Het leeuwendeel van dit werk werd gedaan tussen 2007 en 2012. De resultaten waren ontvondend: van de aanvankelijk 343.000 geschatte militairen waren er maar 164.141 werkelijk bestaande, waarvan bovendien nog 19.171 deserteurs in vermindering dienden gebracht te worden. Voor het beheer van de database werd software op maat ontwikkeld (SINGAMIL), werd het nodige personeel opgeleid, werden de hoofdkwartieren van alle militaire regio's gedigitaliseerd, voorzien van een fotovoltatische installatie met batterijen om energieonafhankelijk te zijn, en in een netwerk gebracht. De gevolgen lieten niet op zich wachten. Er was direct ruimte voor een aanzienlijke weddeopslag. Bepaalde commandanten zagen echter de onwettige inkomsten die ze putten uit het aangeven van fictieve manschappen verdwijnen. De registratieteams waren dus waarschijnlijk niet altijd erg welkom. Gelukkig had elke commandant een nota gekregen van de stafchef van de FARDC, waarin hij de absolute medewerking eiste. Bovendien gebeurde de telling door gemengde teams (EUSEC/FARDC) waarbij EUSEC alle reiskosten op zich nam.

De ZETES identiteitskaart van de FARDC militairen

Biométrie

Classe informatisée par EUSEC

De laatste pijler was degene die hielp bij de reanimatie van het militaire scholensysteem. Reeds voor de val van Mobutu, bij het einde van de Militair-Technische Samenwerking midden de jaren negentig, was dit compleet in verval geraakt. Scholen bestonden alleen in naam. Op de verschillende locaties vond men alleen leeggeplunderde en vervallen koloniale infrastructuur. Er was tot midden 2014 geen overkoepelend commando voor deze scholen. De uitdaging was hier dus ook niet te onderschatten. Van de zesentwintig fictieve scholen werden er zeven belangrijke gekozen voor de werking van de strijdkrachten. Elk jaar werd planmatig school na school onder handen genomen met de bedoeling de infrastructuur te renoveren en te voorzien van de broodnodige voorzieningen om er het leven en werken van leerlingen en instructeurs mogelijk te maken. Zo'n 23 miljoen EUR werden in de periode 2005-2015 geïnvesteerd in renovatiewerken van schoolgebouwen, rioleringen, water- en stroomvoorzieningen, klasmeubilair, keukens, logementen, computerlokalen, wapenmagazijnen, munitiedepots en gezinswoningen. Honderden kleine en grote projecten werden gerealiseerd. De steun bleef echter niet beperkt tot de investeringen, ook in de werking werd serieus gesponsord. Stookolierekeningen werden betaald voor de generators. Onkosten voor de organisatie van examens en seminaries werden gefinancierd. Tot vandaag betaalt EUSEC de burgerprofessoren van de militaire academie van Kananga en voorziet ze elke militaire leerling van een schoolkit (papier, boekentas, stiften, pennen, perforator, nietjesmachine ...). Tot op vandaag ontvangen de scholen hun kuismateriaal en printerbenodigheden van EUSEC.

In de marge van de hoofdactiviteiten werden ook nog andere tijdelijke projecten uitgevoerd, zoals de uitwerking van een logistieke doctrine, adviesverlening bij de uitbouw van het militair gerechtelijke apparaat, CIMIC-projecten (afkorting van “*civil-military cooperation*”) ten voordele van de bevolking in de grote steden, de uitbouw van drie sociale centra voor de vrouwen van militairen met de nadruk op alfabetisering en vorming van naaisters, en de uitrusting van vijf militaire boerderijen. Niet al deze projecten waren even succesvol op termijn. Projecten die slecht gerund werden of waarvoor nadien geen werkingsmiddelen voorhanden waren of die ten prooi vielen aan diefstallen, verdwenen meestal even snel als ze ontstonden. Zo is er van de drie sociale centra nog één actief. De boerderijen waren een fiasco. De CIMIC-projecten waren daarentegen algemeen gewaardeerd. Bepaalde activiteiten worden ondertussen voortgezet, maar zijn overgegeven aan een sponsoratie: de steun aan de school voor de logistiek en de verlening van advies aan het auditoraat-generaal werden midden 2014 door de Amerikanen overgenomen.

De logistieke doctrine van de FARDC een project FARDC-EUSEC

EUSEC werkt inderdaad gelukkig niet op een eiland. In Congo zijn veel internationale organisaties, ngo's van allerlei slag en meerdere andere naties actief op het gebied van de SSR. Er is eerst en vooral MONUSCO (afkorting van “*Mission de l'Organisation des Nations unies pour la stabilisation en République démocratique du Congo*”) met een eigen SSR-departement dat zowel de politie als de strijdkrachten volgt. Ngo's zoals de *Konrad-Adenauer-Stiftung*, *Han-*

dicap International, het *Zentrum für Internationale Friedenseinsätze*, de *Folke Bernadotte Academy*, EURAC (*European Network for Central Africa*), het Internationale Rode Kruis, zijn allen geïnteresseerd vanuit hun perspectief in SSR. En, *last but not least*, zijn er nog de naties: België en Frankrijk zijn hierbij de hoofdaandeelhouders, maar ook Zuid-Afrika en China doen hun best. De Verenigde Staten van hun kant mikken vooral op logistiek en justitie. Sinds 1 juni 2015 is er bovendien ook *Progress*, een programma van het 11^e Europees Ontwikkelingsfonds. Daarover later meer. Het is dus duidelijk dat het SSR-terrein wordt verkend en bewerkt door meerdere actoren, waardoor het probleem van de coördinatie zich stelt. En zoals altijd: iedereen wil coördineren, maar niemand wil gecoördineerd worden. EUSEC en MONUSCO hebben in een *joint venture* een coördinatieplatform aangeboden aan alle actoren. Deze vergadering komt maandelijks bijeen en bespreekt de activiteiten. De bedoeling is vooral overlappingen te vermijden in de voorstellen aan de Congolezen. De Congolezen zitten ook mee aan tafel met een verbindingsofficier zodat alles in volle transparantie gebeurt. De taakverdeling inzake SSR is niet formeel, maar ik stel wel vast dat MONUSCO zich door haar mandaat vooral met de operaties bezighoudt en de inzet van de FARDC-eenheden van nabij volgt, dat EUSEC zich vooral ontfermt over de paraatstelling en de werking en toestand van de scholen en dat de naties zich vooral toespitsen op de opleiding van bijkomende militaire eenheden en de scholen steunen met *on-site* adviseurs en cursussen aanbieden in hun land of ter plaatse komen geven met mobiele teams. De ngo's zijn dan weer vooral geïnteresseerd in cursussen die het naleven van de universele mensenrechten, genderproblematieken en het humanitaire recht aankaarten of, praktischer, het beheer van munitie en springstoffen.

Er zijn dus heel wat SSR-activiteiten in Congo en men kan zich de vraag stellen of de inspanningen de noden dekken. Het antwoord ligt ergens in het midden. Alle druppels op de hete plaat zijn meer dan welkom. De vooruitgang in de laatste tien jaar in alle domeinen van de hervormingen kan niet ontkend worden. De uitdaging is echter immens en vergelijkbaar met de opbouw van het Afghaans nationaal leger, maar dan met veel minder beschikbare middelen en internationale steun. De administratie is deels gemoderniseerd en de programma's lopen nog, de soldaten worden al merkkelijk beter betaald via een bankrekening, de corruptie is verminderd maar nog altijd aanwezig en te veel aanvaard, de mensenrechten worden beter nageleefd en de straffeloosheid is verminderd, de belangrijkste helft van de scholen is operationeel en vormt leerlingen, de eenheden boeken beperkte successen in de strijd tegen de rebellen en worden beter geapprecieerd door de bevolking. Maar ... ik stel vast dat het Congolese leger met een getalsterkte van 175.000 man, waarbij meer dan de helft permanent

ontplooid is in de woelige Kivuprovincies, moet werken met zwaar onderschatte werkingsbudgetten, waarbij logischerwijze voorrang gegeven wordt aan de ingezette eenheden. Er is bovendien een serieuze attritie bij de bataljons door de continue *hit-and-run*-acties van de rebellen in het oosten. Bataljons hebben soms amper één voertuig en weinig of geen transmissiemiddelen, moeten het rooien met een zeer beperkt budget voor de bevoorrading, waarvoor ze meestal zelf moeten opdraaien. Middelen voor preventief onderhoud op het materieel ontbreken, de kleinste pannes leiden tot de immobilisering van de voertuigen. Op het vlak van de SSR weigeren de Congolezen nooit iets, misschien uit beleefdheid, en gaat de donornatie of organisatie gemakshalve ervan uit dat na de constructie of donatie de FARDC wel de nodige werkmiddelen zullen vinden. Helaas is dit meestal niet het geval zodat hoogtechnologisch materieel of infrastructuur meestal geen lang leven is beschoren. Een nauwgezette opvolging na de donatie of levering dringt zich eigenlijk op.

Een ander aspect is dat de SSR-actoren meestal een eigen agenda volgen, met een beperkte horizon in de tijd, vooral om politieke en budgettaire redenen. SSR is echter een langetermijnactiviteit. Rome werd ook niet op een dag gebouwd. Een leger met een zeer heterogene samenstelling door de herhaaldelijke integratie van rebellen en waarvan permanent meer dan de helft ontplooid is, moderniseert men niet op een jaar, zelfs niet op tien jaar, met beperkte middelen. Dit vergt een plan en een engagement op lange termijn om coherent te kunnen werken. EUSEC met zijn elf mandaten paste hierin perfect en kon het vertrouwen van de Congolese partners genieten, hoewel het SSR-actieterrain natuurlijk groter is dan de paraatstelling en de scholen. Dat dit vertrouwen met sommige partners er niet zomaar is, bewijst de moeilijke samenwerking tussen de FARDC en MONUSCO. De weigering van de VN om samen te werken met de generaals Mandevu en Fall omwille van hun voor de VN onaanvaardbare track record inzake mensenrechten, bemoeilijkt de coöperatie en coördinatie al meer dan een jaar. De Congolezen zien ook alles wat met de FARDC samenhangt als een deel van hun nationale soevereiniteit en laten zich niet zomaar iets dicteren. Zij blijven de proceseigenaar van hun hervormingen. Wederzijds respect en engelengeduld zijn dus belangrijk.

Het leger is ook onlosmakelijk verbonden de samenleving waaruit het rekruteert en waarvoor het dient te werken. Congo is nog altijd een ontwikkelingsland en bengelt nog altijd achteraan op de lijst van de ontwikkelingsindex. Het land blijft dus voorlopig werken in overlevingsmodus. Dit geldt zowel voor de staat als voor de bevolking. Essentiële diensten zoals de water- en elektriciteitsvoorziening zijn ruimschoots onvoldoende en bieden een ondermaatse kwaliteit

en geen permanente service. De infrastructuur van miljoenensteden zoals Kinshasa is qua hoofdaders de laatste jaren grondig verbeterd door Chinese tussenkomst, maar de zijtakken doen denken aan beelden uit de Far West in de 19^e eeuw waarbij paardenkarren vervangen werden door gammele auto's. De wegen- en spoorinfrastructuur buiten de hoofdstad is in een even erbarmelijke staat. Hierdoor zijn verplaatsingen enkel mogelijk met een vliegtuig en zijn ze zeer duur. Leerlingen die van het platteland komen op tijd ter plaatse brengen voor een cursus in een school is een hele karwei. Leven, of beter overleven, in het binnenland in geïsoleerde plaatsen, zoals Kananga, is geen sinecure zonder waterleiding of netstroom.

Bezoek aan 31 Région Militaire - commandoinspectie Bataljon Hoofdkwartier

Een ander gevolg van het leven in overlevingsmodus is de corruptie. Corruptie is een relatief begrip. Onze westerse definitie stuit soms op onbegrip in een land waar de maandlonen rond de 100 USD liggen. Dat de chef zich extra bedient wordt algemeen aanvaard, zolang hij maar aan zijn familie of zijn stam denkt. Het zijn echter niet alleen de chefs. Bij aankomst op de luchthaven van Ndjili wordt men soms al geconfronteerd met douaniers die geld vragen. De idee van krijgen zonder tegenprestatie zit bij velen ingebakken. De torenhoge werkloosheid bij een relatief zeer jonge bevolking doet hier natuurlijk ook geen goed aan. Zolang de demografische groei hoger ligt dan de economische stelt er zich een serieus probleem. De FARDC hebben dan ook meestal geen moeilijkheden om kandidaten te vinden bij hun rekrutering, zelfs al weet men dat militairen niet zo veel verdienen en dat de risico's bij inzet in het oosten niet te onderschatten zijn. Corruptie remt echter vooral de economische groei. In een relatief onstabiel land met torenhoge belastingen blijven westerse bedrijven liever weg of ze moeten behoren tot een land dat zijn eigen wetten kan opleggen. Er zijn ook andere bedrijven die meedraaien in de corruptiemolen en die de grootste kro-

kodil in de hiërarchie bedienen en zo zonder problemen kunnen functioneren. Andere worden weggepest met ad-hoc-heffingen. EUSEC heeft er tijdens haar openbare aanbestedingen altijd nauwlettend voor gezorgd dat de Europese normen inzake transparantie en gelijkheid werden gerespecteerd. Jaarlijkse audits uitgevoerd door onafhankelijke auditeurs komende van bedrijven zoals Deloitte, Ernst & Young of Price Waterhouse Coopers voor rekening van de Europese Commissie stonden en staan hiervoor garant. Twee weken per jaar komen deze auditeurs elke gedane uitgave controleren op de wettelijkheid en coherentie met het missieplan.

Dit brengt mij tot de particulariteit van de missie. Toen ik ervoor koos om mij kandidaat te stellen voor de functie van hoofd van de missie, wist ik niet dat 2.700.000 EUR zou worden gestort op mijn persoonlijke bankrekening, zijnde het budget van mijn ganse opdracht. Vanaf 1 juli 2015 werd ik de ordonnateur van mijn mandaat, ik gaf en geef bovendien niet alleen toelating de aankopen te verrichten en alle lonen en facturen te betalen, maar ik dien ook de elektronische betaling zelf mee uit te voeren als mandataris van mijn rekening. Hiermee heeft de missie een grote autonomie en macht, maar met macht komt ook verantwoordelijkheid. Mochten de auditeurs vaststellen dat bepaalde uitgaven niet volledig passen in het kader van het missieplan of dat bepaalde procedures niet werden gerespecteerd, is de ordonnateur hoofdelijk verantwoordelijk en worden dit privéuitgaven. Ik wist evenmin dat ik mijn personeel zelf zou moeten aanwerven volgens de Europese procedures. Ongeveer de helft van de Europese slagorde (vier personen van de EUSEC's) wordt momenteel ingevuld door seconded officers, militairen en burgers die gedetacheerd worden door hun natie. De natie blijft hierbij de lonen en inplaatsstellingskosten betalen en EUSEC betaalt een Europese per diem en de lokale reiskosten. De andere helft (vijf personen) zijn Europese burgers die wegens hun competenties worden aangeworven via een campagne. Ik heb ondertussen al drie campagnes achter de rug. Naast het Europese personeel zijn er ook de lokale agenten, zoals ze genoemd worden. Het zijn er dertien in totaal en zij verzorgen alle logistieke diensten, secretariaatswerk en de relaties met de media. Gezien de werkloosheid is het ook geen probleem om competente, lokale medewerkers te vinden. Ook zij moeten echter de Europese selectieprocedure overleven. Het verloop van de opdracht wordt gevolgd door de Militaire Staf van de Europese Unie en door de Dienst Instrumenten buitenlands beleid van de Europese Dienst voor Extern Optreden. De missie is in se een burgermissie in het kader van het gemeenschappelijk veiligheids- en defensiebeleid (GVDB), maar wordt paradoxaal uitgevoerd door een meerderheid aan militairen. Gezien GVDB-missies nog altijd tot het intergouvernementele gedeelte van de Europese bevoegdheden behoren en ze

slechts worden opgestart bij consensus in geval een crisis, zijn het de lidstaten die het laatste woord hebben bij een verlenging van het mandaat. Sommige naties oordelen dat er niet langer sprake is van een crisis in Congo en pleiten dan ook al enkele jaren voor een stopzetting. Begin 2015 werd beslist dat mijn mandaat alvast het laatste zou zijn.

De vraag stelt zich dus wat de toekomst zal brengen. Deze vraag werd niet onbeantwoord gelaten. Parallel met de idee om EUSEC stop te zetten, werd vorig jaar een experiment opgestart om een deel van de bevoegdheden van EUSEC te laten overvloeien in een project van het 11^e Europese Ontwikkelingsfonds dat beheerd wordt door het directoraat-generaal Internationale Samenwerking en Ontwikkeling. Hierbij werden middelen ter beschikking van de Congolese staat gesteld om een adviesbureau in dienst te nemen die de opdrachten van EUSEC zou overnemen op het gebied van het strategische advies en de consolidatie van de administratie. Ergens in april-mei 2015 won de Belgische firma Transtec deze markt en in juni werden de eerste adviseurs ontplooid, waaronder sommige oudgedienden van EUSEC. Gezien het belang van het behoud van een belangrijke erfenis in het domein van de SSR heb ik de overgave-overname van de bevoegdheden in zo goed mogelijke banen geleid. De leden van het project dat de naam “Progress” draagt, verkregen alle informatie van de status van de lopende EUSEC-projecten, kregen onbelemmerde toegang tot de archieven en werden geïntroduceerd bij de belangrijkste gesprekspartners in het domein waarvoor zij de Europese vlag zouden overnemen. Om de overgang niet abrupt te laten verlopen, werden de vergaderingen in de eerste zes maanden door beide organisaties (EUSEC en Progress) nog bijgewoond waarbij EUSEC nog de leiding nam. In het volgende semester zal EUSEC eerder een ondersteunende rol spelen. Wat Progress echter niet kan overnemen zijn de militaire scholen, met uitzondering van de *École d'administration*. EUSEC zal tot het einde van haar mandaat deze steun verder blijven verlenen. Ondertussen proberen we binnen het SSR-coördinatieplatform naties warm te krijgen om een deel van die verantwoordelijkheden over te nemen. Wat niet door andere naties wordt overgenomen, zal door de Congolezen zelf moeten ingevuld worden. Duidelijke communicatie inzake de hiervoor benodigde budgetten werd hen reeds overgemaakt, zodat ze volgend jaar niet voor verrassingen komen te staan of het excuus kunnen gebruiken dat ze niet op de hoogte waren.

Er zijn ook specifieke uitdagingen voor dit laatste mandaat. Mijn voorgangers dienden niet direct wakker te liggen van de uitvoeringstermijn van hun projecten. Liepen die uit, dan was er nog de opvolger van het volgende mandaat die het resterende budget erfde om betalingen uit te voeren bij de oplevering van

de werken. Dit is voor mij niet meer mogelijk. Op 1 juli dienen alle rekeningen betaald te zijn en verlies ik mijn rechten als ordonnateur. *Time is not on my side*. De projecten zijn natuurlijk fel verminderd in aantal, maar er zijn er toch nog enkele. Voor de uitvoering zijn meestal samenwerkingsakkoorden of conventies nodig met bepaalde Congolese departementen (het korps der genietroepen of het informatica-directoraat) en deze zijn meestal veel minder gehaast, laten zich niet onder druk zetten en hebben een ander idee van termijnen dan wij. Een andere specifieke uitdaging is dat het moeilijker is geworden om toegang te verkrijgen tot de hoogste autoriteiten (stafchef en minister) doordat er minder voor hen aantrekkelijke projecten nog lopende zijn en door de wetenschap dat het einde van ons mandaat eraan komt, wat EUSEC minder interessant maakt. De boodschap dat de geldkraan voor bepaalde vormen van steun dichtgaat, is natuurlijk ook niet bevorderlijk. Het is dan ook geen sinecure om vooral positieve boodschappen te laten overheersen in de communicatie met de autoriteiten. EUSEC heeft elf jaar lang het beste van de Europese Unie gegeven in voor Congo moeilijke tijden, het is dan ook uiterst belangrijk dat de perceptie op het einde positief blijft.

Bezoek aan de *Service Culturel Information des Forces Armées*

Als men mij vraagt welke lessen ik kan trekken uit deze opdracht, is de belangrijkste de vaststelling dat digitalisering de beste manier is om een systeem transparant en beheersbaar te maken en corruptie minder kansen te geven. Andere lessen zijn de vaststelling dat veel zaken die we in het Westen voor vanzelfsprekend houden, dit hier helemaal niet zijn. Bankrekeningen waarbij men

alleen geld kan opnemen en, indien men dit niet binnen de drie maanden doet, het geld terug verdwijnt (hopelijk) richting schatkist, is er zo één. Spoor- en weginfrastructuur ontbreken, waardoor de kleinste verplaatsingen in het binnenland gepaard gaan met grote onzekerheid inzake termijnen. Het ontbreken van een betrouwbaar elektrisch net zodat alles afhangt van generatoren en het krediet voor brandstofaankopen dat men al of niet krijgt. Er zijn ook positieve vaststellingen die ik heb opgenomen in mijn gesprekken met jonge rekruten: een oprecht gevoel van patriottisme en doorzettingsvermogen, niettegenstaande een behandeling waarvoor in onze maatschappij de meesten de neus zouden ophalen en het snel voor bekeken zouden houden.

Ik heb ondertussen het vertrek meegemaakt van de speciaal vertegenwoordiger van de secretaris-generaal van de Verenigde Naties, de Duitse diplomaat Martin Kobler, en de commandant van de MONUSCO-troepen, de Braziliaanse luitenant-generaal Dos Santos. Beiden hadden dezelfde boodschap in hun afscheidsspeech. Ik citeer de generaal: *“Je pars de la mission avec des sentiments mixtes comme probablement tous les chefs de mission avant moi. D’une part, il y a le bon sentiment qu’on a aidé à pousser le chariot dans la bonne direction et, d’autre part, il y a la frustration que les objectifs de la réforme ne sont pas encore atteints. Je pars d’ici plein de charme pour ce pays, ses gens et ses richesses naturelles. Le pays est destiné à devenir grand et puissant. Le destin peut être retardé, mais va se réaliser sûrement.”* Dit zal min of meer ook mijn gevoel zijn op 30 juni 2016. Er is inderdaad nog veel werk aan de winkel dat zich niet laat inplannen op een westers tijdschema. SSR in Congo zal altijd een inspanning blijven met een langetermijnhorizon, een proces van vallen en opstaan en soms van liefde en haat. Dit laatste is vooral gekoppeld aan de politieke context die ik hier amper heb aangehaald. EUSEC is namelijk apolitiek, het is ook niet mijn verantwoordelijkheid in Congo om hierover uitspraken te doen. Dit is het terrein van de ambassadeur van de Europese Unie met wie ik wekelijks coördinatievergaderingen heb. Ik ben mij er wel van bewust, mocht de huidige discussie rond de verkiezingskalender en een eventuele derde kandidatuur van de huidige president escaleren, dat EUSEC zich in de zone bevindt waar collaterale schade kan ontstaan. Laten we hopen dat het zover niet komt en laten we blijven plannen voor succes, zoals we dat in het Defensiecollege geleerd hebben.

Tot slot heb ik nog een aanbeveling. Congo is momenteel niet langer de Europese prioriteit, wat verstaanbaar is. De vluchtelingen crisis, waarbij sommige vluchtelingen Europa binnenkomen via de voordeur en andere via het keldergat, slokt terecht veel aandacht en middelen op. Europa laat Congo evenmin volledig in

de steek – ik verwijs hierbij naar het project “Progress”. Toch blijft er volgens mij nog nood aan een initiatief of een project ter ondersteuning van het militaire scholensysteem. Geen enkele natie is momenteel bij machte of bereid om het volledige takenpakket dat EUSEC jarenlang heeft uitgevoerd over te nemen. De gedachte van *appropriation* door de FARDC is nobel en lijkt op het eerste gezicht logisch vanuit een Europees perspectief, maar ik twijfel eraan of het allemaal wel zo vlot zal verlopen. Tot op heden heb ik nog maar weinig succesvolle appropriations gezien. Niettegenstaande de goede wil blijken meestal na een tijdje de werkingsmiddelen toch te ontbreken om op hetzelfde elan door te gaan. Een partnerschap met de Congolese militaire scholen op Europees niveau blijft volgens mij een behoefte om dit geheel coherent te blijven duwen in de juiste richting. Een leger zonder scholensysteem is als een onderneming die niet

